

Ze hield van bloemen en zangvogels

Haar naam was Anna Magdalena Wilcke. Ze was 21 jaar toen zij en Johann Sebastian Bach elkaar vonden. Hij was 16 jaar ouder en was de vader van vier jonge kinderen uit zijn eerste huwelijk. In Bach, een cultuurhistorisch portret door Guido Van Hoof, las ik dat de jonge Anna Magdalena veel van bloemen en van zangvogels hield. Het was een onverwacht detail dat mij veel plezier deed en mij nieuwsgierig maakte: wie was deze Anna Magdalena, echtgenote van de grootste componist aller tijden?

Vorige week, op 21 maart – het begin van de lente maar ook de geboortedag (in 1685) van Johan Sebastian Bach – werd voor mij een dag met veel van zijn muziek en met grasduinen in boeken en artikels over zijn leven en werk. Daarin komt uiteraard ook Anna Magdalena voor. Zij stamde net als Bach uit een muzikale familie, had een mooie sopraanstem en trad op in het prinselijk hof van het stadje Köthen, waar Bach kapelmeester was. Ze trouwden in 1721. Anne Magdalena bleef daarna nog enkele jaren concerten geven. Zij kopieerde de muziek van haar echtgenoot en deed dat zo nauwgezet dat haar geschrift niet te onderscheiden was van het zijne. Volgens sommige musicologen zou zijzelf ook gecomponeerd hebben. Op die muziekpartituren zou dan de naam van haar man staan, niet de hare. Dat was niet ongevoel. Getalenteerde vrouwen bleven op die manier anoniem: braaf op de achtergrond zoals het toen hoorde...

Over hun gezinsleven is weinig bekend, maar toch genoeg om te vermoeden dat ze een gelukkig getrouwd stel vormden en dat Anna Magdalena goed opschiet met de vier kinderen van haar man. Zijzelf baarde tussen 1723 en 1742 dertien kinderen van wie er zeven zeer jong stierven. Ze was in verwachting van haar eerste kindje toen het gezin naar Leipzig verhuisde waar Bach aan het werk ging als kapelmeester in de hoofdkerken en als staflid in de Thomasschool waar muziek onderwezen werd en waarin ook het gezin Bach ging wonen. Ze betrokken een ruim appartement, maar hadden veel last van de leerlingen die op de hogere verdiepingen woonden. Van hygiëne had men daar nog nooit gehoord. De stank drong door tot in de kamers van het gezin Bach.

De componist overleed in Leipzig in 1750. De huwelijksjaren waren voor Anna Magdalena mooi maar ook zwaar geweest. Ze had haar carrière als zangeres uit liefde voor haar man opgegeven, had dertien zwangerschappen en bevallingen doorstaan en zeven van haar kinderen begraven. Ze had Bach, die veel reisde, vaak moeten missen. Voor het groot huishouden werd ze door maar één vrouw geholpen. Ze kopieerde de muziek van Johan Sebastian en bemoederde hem ook: hij voelde zich als kunstenaar vaak miskend en zij kon hem troosten. In zijn laatste maanden moest hij intensief verzorgd worden. Zo kwam het dat Anna Magdalena als weduwe, verdrietig en uitgeput achterbleef. En ook berooid, zoals spoedig bleek. Ze moest de gezinswoning verlaten en wat ze als alimentatie en uit de erfenis kreeg, was onvoldoende om met de kinderen die nog thuis waren een goed leven te leiden. Ze stierf in 1760 en werd in de laagste begrafenisklasse ter aarde besteld.

Tot daar Anna Magdalena die van bloemen en zangvogels hield. Ik hoop dat die haar tot het einde van haar leven, altijd weer blij hebben kunnen maken.

T.S.